Hart voor Tao

心從道

辛丑秋九月寫
春琴

Hart voor Tao

心從道

Elly Nooyen

Rozekruis Pers

Colofon

Redactie en correctie: Peter Huijs, Kees Bode
Afbeelding omslag: Kun Su Tie. Chinees manuscript van de hand van Huai Su, geboren in 725
Ontwerp en opmaak: studio Ivar Hamelink, Haarlem
Druk: Rozekruis Pers, Haarlem
Bindwerk: Stronkhorst, Groningen

Hart voor Tao is gezet uit de Joanna en gedrukt op 90 grams Promail Plus Natuurwit van Proost en Brand

ISBN 978-90-6732-421-2

Rozekruis Pers
Bakenessergracht 5
2011 JS Haarlem
023-532 38 52
info@rozekruispers.com
www.rozekruispers.com

Een studie volgen is leren
Tao volgen is afleren

Lao Zi

為學日益為道日損

Inhoud

Inleiding

'Hart voor Tao' wil laten zien dat de reiziger op de universele weg door alle tijden heen uit eenzelfde tijdloze bron kan putten. Als leidraad is de Daodejing van Lao Zi genomen, maar het is geen wetenschappelijk onderbouwde beschouwing over de oude taoïstische filosofie.
De schrijver probeert te laten zien dat de vele verhalen en gedichten uit het oude China de mens in onze tijd aanmoedigen om zich te bezinnen op zijn verhouding tot de bron van alle leven: Tao.
In dit boek staan naast teksten afkomstig van de oude taoïstische wijsheid, ook teksten uit de literatuur van de Geestesschool van het rozenkruis. Deze school baseert zich op dezelfde bron en zij spoort – evenals Lao Zi dat deed – haar leerlingen aan om niet zichzelf centraal te stellen, maar de eeuwige vonk in het eigen hart.
Zij die uit deze tijdloze bron van het leven putten, zeggen op allerlei manieren hetzelfde: mens keer terug tot de wezenlijke natuur waar je voortdurend mee in contact staat, maar die je bedekt met je eigenzinnige daden. Op verschillende manier verwijzen zij naar een verborgen wijsheid die zich wil openbaren, opdat de mens terug kan vinden wat hij verloren is. De Chinese wijze Zhuang Zi vertelde hierover het volgende verhaal:

De Gele Keizer was eens op zwerftocht ten noorden van het Rode Water, alwaar hij de Kunlun beklom, de berg van de onsterfelijken. Boven gekomen wendde hij de blik tot het land in het zuiden en bezag met trots hoe zijn bezit zich tot ver achter de horizon uitstrekte.

Op weg naar huis verloor hij zijn donkere parel.
Hij liet Kennis ernaar zoeken, maar deze vond haar niet.
Hij vroeg Scherpe Blik er naar te zoeken, maar deze zag niets.
Hij zond Onderscheid erop uit, maar zonder resultaat.
Toen vroeg hij het aan Niets.
En Niets had hem!
'Wat vreemd', zei de Gele Keizer: 'Niets werd niet uitgezonden om de parel te zoeken, en hij deed niets om haar te vinden, maar toch had hij haar'.

In 'Hart voor Tao' zijn veel verhalen opgenomen van de Chinese wijze Zhuang Zi. Hij heeft het – evenals Lao Zi – vaak over het onkenbare Tao.
In vers 14 zegt Lao Zi hierover:
'Ga het tegemoet, en je ziet niet de voorkant.
Volg het, en je ziet niet de achterkant'.

Tao is een mysterie. Het komt tot ons vanuit een oneindig ver verleden, toen ons universum nog niet bestond en het snelt voor ons uit naar een oneindig verre toekomst, wanneer noch wij, noch dit universum nog zullen bestaan. Tao is door ons nergens te traceren of zichtbaar te maken, maar is toch in iedere ruimte en in alle tijd aanwezig.
Hierdoor is het mogelijk dat wij iets van dit mysterie ervaren. Daar moeten we iets voor 'doen', of eigenlijk zoals Lao Zi het zegt: juist niet iets doen, wu wei: minder worden als persoon, opdat het tijdloze zich in ons kan manifesteren.
Dit gegeven van niet doen loopt als een rode draad door dit boek. Het is geschreven in negen thema's die ieder een aspect van deze universele weg proberen te beschrijven. Het is onderverdeeld in 81 paragrafen, als een eerbetoon aan de oude wijze Lao Zi die zijn Daodejing in 81 verzen schreef.

'Hart voor Tao' is geschreven door een leerling van de school van het rozenkruis. Zij is niet afkomstig uit China, maar is een mens van de westerse wereld en leeft in deze tijd. Het kan dan ook niet anders dan dat het boek hierdoor gekleurd is.
De lezer zal mogelijk denken dat wie een boek durft te schrijven over niet-doen, zichzelf daarmee in feite diskwalificeert;

er moet tenslotte een hoop gedaan worden om een boek te schrijven en misschien nog wel meer voordat het uitgegeven kan worden.
Dit is zeker waar.
Echter, de andere kant van deze medaille is dat wij mensen nu eenmaal taal nodig hebben om iets te verwoorden, zelfs dat wat niet te verwoorden is. Woorden kunnen slechts aansporen om het niet-doen te 'doen'. Woorden schieten altijd te kort. Zij vragen van zowel schrijver als lezer om er niet in te blijven hangen. Het is een hele kunst om de noodzakelijke woorden op te schrijven, of te lezen, maar een nog grotere kunst is om ze op te vatten als wegwijzers naar die oeroude parel die we kwijt geraakt zijn. Wanneer deze schat gevonden is, kunnen al die woorden, die enorme kennis en scherpzinnigheid, en al dat onderscheid dat we voortdurend maken, vergeten worden.
Dan kunnen wij zijn als vogels die opstijgen voor een verre vlucht, waarbij de stille stem in het eigen hart als kompas dient om in te gaan in een tijdloos heden, waar tijd en ruimte opgegaan zijn in het grote niets.

De uitgever

道

Tao is een oneigenlijke naam

8

有物混成先天地生

Voor zover bekend is Lao Zi de eerste die over Tao geschreven heeft. Hij houdt het kort wanneer hij in het eerste vers zegt:

Het Dao dat als Dao aangeduid kan worden, is niet het permanente Dao.
De naam die genoemd kan worden, is niet de permanente naam.
René Ransdorp[20]

Kon Tao uitgezegd worden, dan zou het de eeuwige Tao niet zijn.
Kon de naam genoemd worden, dan zou het de eeuwige Naam niet zijn.
Henri Borel

Meer woorden zijn niet nodig vindt hij. Hij laat Tao een mysterie blijven.
Zelfs het geven van een naam aan 'Tao' acht hij onmogelijk, want daarbij wordt Tao ingedeeld bij de dingen van deze wereld. De naam Tao wordt door hem dan ook gezien als een oneigenlijke naam.
Namen geven wij aan alles waar we ons op de een of andere manier een voorstelling bij kunnen maken. Door het geven van een naam onderscheiden wij dieren en dingen, beelden en begrippen van iets anders dat er op lijkt. Als een kind geboren wordt geven wij het een naam. Daarmee onderkennen wij niet alleen zijn individualiteit, maar onderscheiden het ook van andere mensen.

Tao is voor ons onvoorstelbaar. Daarom kunnen wij Tao niet onderscheiden van alles wat wij ons wel voor kunnen stellen. Geen enkel woord of begrip en niet één naam volstaat dan ook om Tao mee aan te duiden. Doordat het niet-voor-te-stellen en niet-te-onderscheiden iets de naam 'Tao' heeft gekre-

Er was iets vormloos en volmaakts voor hemel en aarde ontstonden

gen, zou echter de indruk gewekt kunnen worden alsof Tao toch ‘iets’ is dat door ons gekend kan worden. Lao Zi maakt in vers 25 duidelijk dat hij zich bewust is van dit probleem:

Er was iets vormloos en volmaakts voor hemel en aarde ontstonden.
Het kent geen verandering, het is al-doordringend en eeuwig aanwezig.
Ik weet de naam niet, ik noem het Dao.
Paul Salim Kluwer[21]

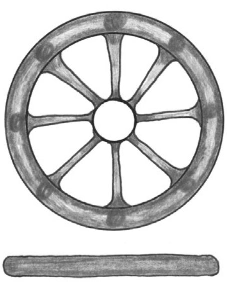
In de chaos ontstond een vorm, nog voor hemel en aarde geboren waren.
Nog weet ik niet zijn [werkelijke] naam.
Alleen een bijnaam, en die is: ‘Tao’.
Kristofer Schipper

‘Tao’ is dus een bijnaam, deze wordt gebruikt om aan te geven dat Tao niet-iets is. De tweede regel van *Laozi* 1 maakt dit duidelijk:

Niets is de naam voor het begin van hemel en aarde.
René Ransdorp

Het niets: een naam voor de herkomst van de tienduizend dingen.
Kristofer Schipper

Het is kenmerkend voor de *Laozi* dat er iets wordt beweerd dat in een ander vers – maar soms ook al in een volgende regel – wordt tegengesproken. Is Tao nu iets zoals in vers 25 wordt gezegd, of is het niets, zoals het in vers 1 wordt geformuleerd? Of kan het beide zijn? Lao Zi hanteert deze verwarring om te voorkomen dat wij ons toch een beeld van Tao vormen.

Wanneer we de zijkant van een wiel precies op ooghoogte zien, doet het zich aan ons voor als een rechte lijn, met een duidelijk waarneembaar begin en eind.
Kantelen we het wiel zodat het zich pal voor onze ogen bevindt, dan zien we dat het geen lijn, maar een cirkel is.

Afb. 2

Wanneer we rechtlijnig denken, zeggen we dat Tao ‘iets’ moet zijn dat een begin en een eind kent. Tao rekenen we dan als ‘iets’ dat tot onze wereld behoort, waar alles een begin en een einde kent. Beschouwen we Tao vanuit een niet aan tijd en ruimte gebonden perspectief, dan ervaren we Tao als tijd-

loos. Tao is aanwezig in het 'lege midden' van alle dingen die tot onze wereld behoren. In die zin zouden we Tao als 'iets' kunnen zien. Maar Tao valt niet samen met deze dingen, Tao is ook geen eigenschap van alle 'ietsen', in die zin is Tao te beschouwen als niet-iets, als 'niets'. Dit is misschien wat lastig voor te stellen. Lao Zi helpt ons op weg met een helder voorbeeld in vers 11:

De vaas is uit klei gekneed.
Maar alleen door de ledige ruimte
is zij van nut.
Henri Borel

Wie een beker vormt, moet een holte maken:
het is de leegte die hem nuttig maakt.
Swierenga en Desorgher[22]

De lege ruimte binnen in een vaas maakt geen deel uit van de klei waaruit de vaas is gemaakt, want diezelfde lege ruimte is immers ook buiten de vaas aanwezig. De lege ruimte is daarom geen *eigenschap* van de vaas, maar de vaas krijgt wel zijn *functie* door die lege ruimte. Tao is geen eigenschap van wie of wat dan ook, ook niet van de mens. Maar het is wel dankzij Tao dat alles kan bestaan.

20. René Ransdorp, Zwervend met Zhuang Zi, Damon Budel 2007
21. Paul Salim Kluwer, Daodejing, Ankh Hermes, Deventer, 1995
22. Aleid C. Swierenga, Maxim E. Desorgher, Tau teh Tjing, Altamira, Heemstede, 1996

道

9 Tao is niet-iets

故常無欲以觀共妙

In het besef dat de vermeende rechte lijn tot een cirkel behoort en dat de lege kern de vaas zijn functie geeft en het wiel doet draaien, kan er heel voorzichtig in ons iets beginnen te dagen over het grote mysterie dat Tao is.

In *Laozi* 1 wordt Tao dus 'niets' genoemd. Er was 'niets' voordat hemel en aarde, de tienduizend dingen, dit universum, bestonden. Dit klinkt ons misschien merkwaardig in de oren, want wij leven in een wereld waarin alles 'iets' is: een vorm, een levend wezen, een stukje natuur, zelfs een gedachte of gevoel is 'iets'. Al deze 'ietsen' hebben met elkaar gemeen dat ze eens ontstaan zijn, een tijdlang bestaan, waarna zij ophouden te bestaan. Alleen gedurende hun bestaan hebben zij een *vorm*, en daarom zijn zij 'iets', maar zij danken hun functie aan het niets. Wanneer de vorm verdwijnt – b.v. wanneer de vaas breekt – dan blijft de lege ruimte die de vaas zijn *functie* gaf bestaan. Zo is Tao overal aanwezig, maar nooit gebonden aan enige vorm.

We zouden ook kunnen zeggen dat er voor het ontstaan van ons universum alleen maar pure energie bestond. Energie gezien als een energetisch veld dat alle mogelijke patronen in de kiem bevat. Geen enkele daarvan heeft vorm, er is in dit veld nog niets geopenbaard. In die zin is dit veld nog 'niets'. Uit dit informatieloze krachtveld ontstaat dit universum. Geleidelijk aan worden al die patronen getransformeerd tot zichtbare vormen: zij worden 'iets'.

Vanuit het eeuwige 'niets'
is zijn mysterie
te schouwen

Het vervolg van vers 1 zegt:

Het niets: een naam voor de herkomst van de tienduizend dingen. Het iets: een naam voor de moeder van de tienduizend dingen. *Kristofer Schipper*	**Als Niet-Zijn kan men het noemen het begin van Hemel en Aarde; Als Zijn kan men het noemen De Moeder van alle dingen.** *Henri Borel*

Met dit *niets* wordt Tao bedoeld. Met *iets* wordt de schepping van deze wereld bedoeld, hier 'de moeder' genoemd.
De oerknal was het begin van onze wereld, die Lao Zi 'de tienduizend dingen' noemt. Met de oerknal begon de wereld van de *ietsen*. Tao is niet *iets*. Tijd en ruimte ontstonden meteen na de oerknal, zij zijn wel *iets*. Tao kan daarom geen deel uitmaken van enige ruimtedimensie. Toch is Tao binnen iedere ruimte als lege kern aanwezig: Tao is daarom alomtegenwoordig. Tao kan ook geen deel uitmaken van welke tijd dan ook; Tao zal nog steeds bestaan wanneer dit heelal er niet meer zal zijn: Tao is daarom ook altijd tegenwoordig. In '*De Chinese Gnosis*' wordt hierover gezegd:

> *Tao is ledig en niet waarneembaar. Men kan Tao niet omvatten met het denken en alles wat men terzake bedenkt, al is het slechts één fragmentje, is onjuist. Men kan Tao met het magnetische vermogen van de wil niet aantrekken en dirigeren; voor de gehele dialectische wezenswerkelijkheid is Tao volstrekt ledig. Daarom is de methode van het niet-doen niet slechts een wijze van handelen die u wordt aangeraden, doch een volstrekte basis bij al het waarlijke heilswerk. Met het ik kan niets essentieel bevrijdends worden aangevat; ieder intellectueel of mystiek vermogen is daarbij waardeloos.*
> *Tao is voor de mens ledig.*[23]

Met dit 'ledig zijn' van Tao is een andere dynamiek verbonden dan die wij in onze wereld kennen. Vers 40 vertelt over de werking van Tao het volgende:

Teruggaan: dat is de dynamiek van de Tao. Zwak zijn: zo functioneert de Tao. Alle dingen in de wereld komen van het 'iets'. Het 'iets' is geboren uit het 'niets'. *Kristofer Schipper*	**Terugkeer is de beweging van de Weg. Zwakheid is het middel van de Weg. Alles onder de hemel ontstaat uit het zijnde. Het zijnde ontstaat uit het niets.** *Bartho Kriek*

In de *Laozi* wordt vaak een omkering van waarden gegeven. Wij beschouwen vooruitgaan als noodzakelijk, want stilstand is achteruitgang. Tao doet niet mee aan de dynamiek van onze wereld, het is 'terugkeren' in plaats van naar voren stormen. Wil de zoeker naar de Tao meegaan in de 'terugkerende dynamiek' van Tao, dan zal hij eerst stil moeten staan. Zoals een rijdende auto eerst tot stilstand moet worden gebracht voordat hij achteruit kan rijden. Voor de mens houdt dit in dat hij stilstaat bij het mysterie van zijn leven.

Zwak zijn blijkt ook een kenmerk van Tao, lezen we in vers 40. Ook dit is tegengesteld aan dat wat wij als begerenswaardig zien. Wij willen niet zwak zijn, want wie zwak is, is een verliezer, alleen de sterken tellen mee. Tao is een zwakke kracht die in het verborgene van alle ietsen werkzaam is. Tao openbaart zich nooit op een dwingende manier. Door 'zwak' te zijn, toont Tao juist zijn kracht! Vergelijk het met een ouder die zijn kind een goede basis heeft meegegeven. Wanneer het kind opgroeit, trekt de ouder zich terug. Hij gunt het kind diens eigen leven, beseft dat het recht heeft op zijn eigen ontwikkeling, zelfs wanneer het daarbij zal vallen en zich bezeren. Door het kind deze ruimte te gunnen, tonen de ouders dat zij vertrouwen hebben dat het kind in staat is om zich op zijn eigen manier te ontwikkelen.

Tao was er al voor dit universum ontstond. Tao zal er nog steeds zijn als dit universum er niet meer is. In die zin zouden wij kunnen zeggen dat Tao bovennatuurlijk is. Dit betekent echter niet dat Tao van dit universum afgescheiden zou zijn, want Tao is en blijft werkzaam in alles wat zich daarin manifesteert, van het hele grote tot het ultieme kleine. Zo gezien zou Tao dus als zijnde 'natuurlijk' gezien kunnen worden. De gescheidenheid in denken in 'iets' en 'niets', valt meteen weg wanneer we beseffen dat Tao de *tienduizend* dingen volkomen doordringt, ook ons mensen, tot in ons DNA. Tao is hier, op dit moment, in u en mij en in al het bestaande. J. van Rijckenborgh zegt het zo:

> *Het niet-zijn is de grond van de al-openbaring; het zijn is de moeder aller dingen. Het niet-zijn beduidt niet: niet bestaan, of in het geheel niet zijn, doch het is de absolute oorspronkelijke toestand, de oorspronkelijke, onsterfelijke heerlijkheid.*[24]

In de visie van de geestesschool bestond er voordat deze materiële wereld werd geschapen een oorspronkelijke, onstoffelijke mens. Het oeratoom in de mens is hiervan een overblijfsel. De mens die wij nu zijn heeft een tweevoudige aard: naar zijn stoffelijke, tijdelijke zijn behoort hij tot de wereld van de 'ietsen' en tegelijk is de onstoffelijke, tijdloze eeuwige *kern* in hem een 'niet-iets'. Maar daarvan weet de tijdelijke aard, ons *ik*, niets af, want wat van de tijd is, is een 'iets'.
Hier raken wij aan het geheim van het mens-zijn. Wanneer ik naar mijn leven kijk zie ik een begin en een einde, als een rechte lijn, maar wanneer ik besef dat Tao alomtegenwoordig in mij is, komt er enig besef dat 'ik' deel uitmaak van het mysterie dat Tao is. In de laatste zinnen van vers 1 wordt dit als volgt verwoord:

Daarom:
Is vanuit het eeuwige niets zijn mysterie te schouwen.
Is vanuit het permanente bestaan zijn limiet te schouwen.
Deze beiden ontspringen samen, maar hebben een verschillende naam
Samen zijn ze diep te noemen.
Wat nog dieper is dan diep is de poort van alle mysteries.
René Ransdorp

Daarom, als men voortdurend Niet-Is kan men zijn verborgen geheimenis zien.
Als men voortdurend Is kan men er enkel de begrensde Vorm van zien.
Deze beiden, Zijn en Niet-zijn, komen uit hetzelfde voort en hebben verschillende naam. Beiden zijn zij geheimzinnig. Het geheimzinnige er van is dubbel geheimzinnig. Dit alles is de Poort van het spirituele Mysterie.
Henri Borel

Wil ik de poort tot Tao binnengaan, dan kan dit niet met mijn tijdelijke, stoffelijke 'ik'. Daarom maak ik mij eigen om minder op mijzelf – en meer op 'Tao'– gericht te zijn, dus eigenlijk te leren om: 'niet te zijn'. Maar hoe doe ik dit? Of gaat het hier om iets dat ik juist *niet* moet doen? Maar hoe kan ik, die *iets* ben, *niet* zijn? Hier stuit ik op het geheim dat met mijn mens-zijn is verweven. Zhuang Zi verwoordt dit probleem als volgt:

Sterrenlicht vroeg aan Niet-bestaan: 'Meester, besta je? Of besta je niet?'
Sterrenlicht kreeg geen antwoord,
maar hij keek naar de vorm van de ander en zag niets dan diepe leegte.
De hele dag lang staarde hij, maar kon niets zien,
luisterde hij, maar kon niets horen,
strekte hij zijn hand uit, maar hield niets vast.

Aan het eind van de dag zei Sterrenlicht:
'Schitterend!
Wie kan een dergelijke volmaaktheid bereiken?
Ik kan mij het bestaan van Niet-bestaan voorstellen,
maar niet het niet bestaan van Niet-bestaan;
en toch hebben we hier het niet-bestaan van Niet-bestaan.
Hoe zou ik ooit zo'n volmaaktheid kunnen bereiken?[25]

23. J. van Rijckenborgh, Catharose de Petri, Chinese Gnosis, hfdst. 4
24. J.van Rijckenborgh, Catharose de Petri Chinese Gnosis, hfdst.1
25. Patricia de Martelaere, Tao, de weg om niet te volgen, p. 136, Ambo, Amsterdam, 2006